

Ale vulkánál, egy támadás következtében életét veszítette. Erről a túracsoportot ért támadásról a magyar sajtó is beszámolt. Mi adott, mi ad erőt a tragédia utáni továbbéléshez?

– Szörnyű, tökéletesen értelmetlen, életünk messze legnagyobb tragédiája. Fel sem tudtuk fogni, hogy elvesztettük egyik gyermekünket. Gáborkánk után két árva maradt: az akkor hatéves Vendel és a négyéves Emma. Gáborkánk ritka nagyszerű gyermekünk volt. A közelünkben élt családjával. Naponta találkoztunk, beszélgettünk. Tele voltunk tervekkel. Azon a szörnyűséges napon egy perc alatt minden összeomlott. Csak sírtunk, sírtunk. Engem tehetetlen düh marcangolt: semmit sem tehettem azért a gyermekemért, akivel 39 mesés évét töltöttünk együtt. Végtelenül szomorú, hogy mily sokan veszítik el gyermeküket, gyakran értelmetlen baleset miatt. Hogy tudnám elmondani mindenkinek, hogy semmi sem értékesebb gyermekeink életénél?

Hogy mi adott erőt életünk folytatásához? Mindenekelőtt az, hogy segítsük Gáborkánk töredék családját. És az is, hogy segített két másik gyermekünk, Zsuzskánk és Bálintunk családja. Sokat oldott bánatunkon barátaink együttérzése és a munkánk is. Bár már három éve történt a tragédia, nincs a napnak olyan perce, hogy ne jutna eszünkbe nagyfiunk. Egyfajta egyensúlyban vagyunk, és Gáborkánk családja is. Emma és Vendel is szépen fejlődik. Annyit vagyunk velük, amennyit csak lehet. Az ő biztonságuk, boldogulásuk mindennél fontosabb.

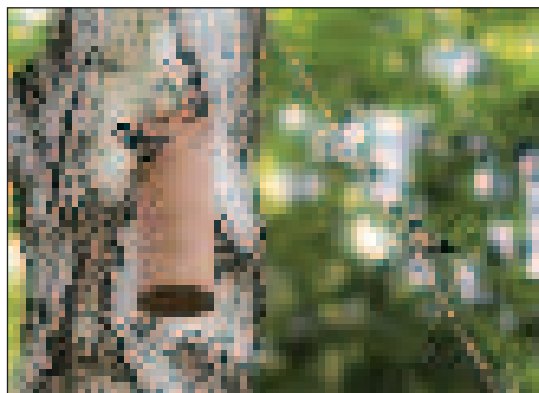
– *Tervezni mindig kell. János mit szeretne, mit hozzon a jövő?*

– A világ telis-tele van izgalmasabbnál izgalmasabb dolgokkal. Sok olyasmire nem futotta időmből, amivel pedig szívesen foglalkoztam volna. Szép lassan egyre több időm fog maradni a régóta dédelgetett álmokra. Unokáim és kis barátainak együttműködésével kezdtünk cserépodúkat telepíteni kertünkbe, és a „birtokra” Szőreg és Deszk határán. A cserépodúban folyó élet elvárásolta az apróságokat. Tervezzük, hogy olyan lest is építünk, amilyennel Máté Bence természetfotós birodalmában megismerkedtünk. Lassan eljön annak is az ideje, hogy Betyárt, unokáink póniját, a kis kordét és a lovas szánkót kitelepítsük a birtokra. Remélem, hogy lesznek kecskéink, birkáink, tyúkocskáink és libáink is. És talán ismét lesz alkalmam méhészkedni, kosarakat kötni, zöldségeket termesztani. Egyszóval: visszatérni az ibrányi gyökerekhez. A legfőbb vágyam pedig az, hogy Emmával és Lilivel, lányunokáinkkal egyet-egyet táncolhassak esküvőiken!

Az interjút készítette:
KAPITÁNY KATALIN

Élet a cserépodúban

Felcseperedő gyermekeinknek, unokáinknak élményt szerzendő, cserépodúkat terveztünk és készítettünk a Bálint Kerámia műhelyében, Hódmezővásárhelyen (<http://balker.uw.hu>). Tapasztalatainkat, ismereteinket képekkel is megörökítettük, és örömmel osztjuk meg érdeklődő olvasóinkkal.

Egy cserépodú és szorgos lakói (Laukó Zoltán felvételei)

Egy-egy ún. B típusú cserépodú 28 cm magas, belső átmérője 12 cm, falvastagsága 8 mm, a röppnyílás átmérője 34 mm és az odú aljától 21 cm-re van. A röppnyílás alatt kis fűlecske könnyíti meg az odúlakók leszállását. A cserépodúknak, hogy jól szellőzzenek, nincs mázuk, és alul lyuggatottak. Tetejüket cserépkorong zárja, ami egy mozdulattal levehető, miután feltáru az odú belseje.

Az odúkat egy-egy kempóval fák alsó ágaira függesztettük. Úgy, hogy könnyen le lehessen emelni őket, és beléjük kukkantani. Röppnyílásaik nagyjából délre néznek. A kéttucatnyi kihelyezett odú mindegyikében egy-egy széncinegepár telepedett meg. A széncinegék 12,5–14,0 cm-esek, szárnyuk feszítávolsága 22–25 cm, súlyuk 16–21 gramm. A tojó és a hím könnyen megkülönböztethető: a tojó begy- és hastájékán a fekete sáv keskeny, a hímekén széles. Csodálatos volt megfigyelni, amint a tojók szorgosan hordták a fészkek anyagát, építették fészkeiket, miközben a hímek a közelükben sertepertéltek, őrizték terítóriumait.

Az első fészkek építése március vége felé kezdődött. Alsó rétege moha, amire vékony

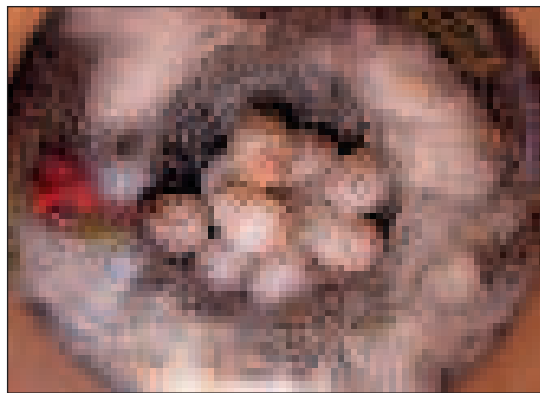
rostok, szőszök, gyapjú-, haj- és szőrszálak, pehelytollak kerültek. A tojók március végén, április elején rakták le tojásaikat. Naponta egyet. Egy-egy fészkek aljában 8–12 tojás volt. Fehérek, vöröses-barna foltokkal. Egy tojás kb. 17 mm hosszú, 13 mm széles, súlya nagyjából 1,6 gramm. Egy fészkek aljnői tojásé annyi, mint maga a cinke!

Érdekes, hogy amíg nem teljes a fészkek alj, a tojások a fészkek mélyén betakarva fekszenek. Mintha üres volna a fészkek. Miután „összeállt” a fészkek alj, a tojó kitakarja a tojásokat és kotlani kezd. Egy-egy cinegepár évente két fészkek aljra nevel fel.

A tudomány sokáig úgy tudta, hogy a széncinegepárok örök hűséget fogadnak egymásnak. Ám a DNS-korszak technikai megmutatták, hogy erről szó sincs. A fészkek kb. 40%-ában vannak olyan fiókák, akiknek nem az az apjuk, aki eteti őket. A fiókák bő 8%-a cinke-kakukkfióka.

A magyarázat az, hogy miközben a hím védi területét, a tojó el-elkószál... És persze a hím területén is fel-felbukkannak érdeklődő tojók.

Csak a tojó kotlik. Kotlás közben a hím eteti. A tojó 13–14 napon át kotlik a tojásokon, miközben teste hőmérséklete 34,0–36,5 °C körüli. Meglepve tapasztaltuk, hogy miközben néztük, a kotló tojó sohasem hagyta el fészket. A kíváncsiskodókat lát-

Cinkéfészkek alj

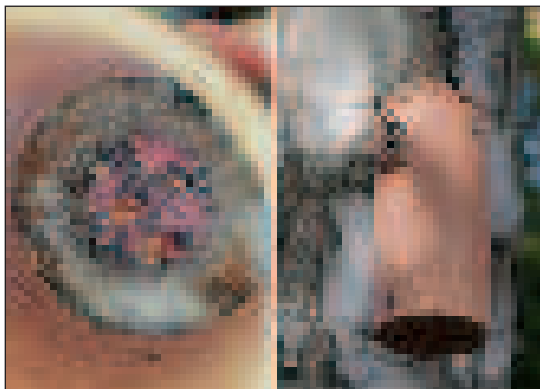
va, rásimult tojásaira, fiókáira, védte őket. Felborzolta tollát, és miközben elretentő mozdulatokat tett, ijesztően sziszegett.

Kotló cinketójó, jobb szárnyánál egy fiatal fiókával

Eleséggel érkező, és végtermékkel távozó széncinegék

Néhány napos, és kirepülésre készülő cinkefióka

Fészekparazita húslégy lárvái, bábjai és egy kifejlett légy

A kikelt csimoták csupaszok és vakok. A tojó és a hím is eteti őket. Szinte kizáróan csak rovarokkal. Mófdelett szórakoztató, ahogy a cinkepár látástól vakulásig hordja az eleséget fiókáiknak. Becslések szerint naponta 6–7

gyermekei voltak. (A húslégyek virágok nedveit szívogatják, azzal táplálkoznak.) Egy érdekes kérdés: a rovarévo cinkék miért nem eszik meg a lakásukba beszemtelenedett legyeket, lárvákat? Talán mert rosszízűek?

gramm eleséget gyűjtenek össze csemetéiknek. És közben még apró csomagocskákban elszállítják a „végterméket” is. Olyannyira, hogy a kiürült fészek tiszta, nincs benne ürülék. Mégis, a fiókákkal telt odúk, finoman szólva is rémségesen büdösek. Nem meglepő, hogy az odúk belső falán húslégyeket láttunk lapulni.

A fiókák 16–22 napon át maradnak a fészekben, számuktól, és a táplálék mennyiségétől függően. Csodálatos látni, hallgatni, amint a szülő a frissiben kirepült fiókáiknak bemutatják környezetüket, tanítgatják, etetgetik őket. Különös tekintettel arra, hogy kerüljék el a kertjeinkben ólálkodó macskákat. Tudta a kedves olvasó, hogy a széncinegéknek negyven különféle éneke van, és hogy a hímek sokkal „muzikálisabbak”, mint a tojók? Az év első fészekaljából kirepült fiókák bő 8–25 napig maradnak szüleikkel, hogy aztán vándorútra keljenek, megjeljék saját helyüket a világban. (A második fészekalj fiókái akár 50 napig is szüleikkel maradhatnak.)

A cserépodú jó tulajdonsága, hogy miután a fiókák elhagyták otthonukat, a fészket könnyen le lehet emelni, az odút kitisztítani, a benne meghúzódó parazitákat elpusztítani, például egy-két perces mikrohullámú sütéssel.

A frissiben kivett fészekben nagy kövér léglárvák kúsztak, belükben vérrel. A fészek anyagába ékelődve sok báb hevert. A lárvák a fiókák vért szívogatták, és egy fészekparazita húslégy (*Protocalliphora azurea*)

Alighanem a vérszívó léglárváknak estek áldozatul azok a fiókák is, amelyek elhaltak. Mumifikálódott testükre akkor leltünk, miután a második fészekaljak is kirepültek, véget ért a fészkelő szezon, és „feltártuk” a két, egymásra épített fészket. Itt jegyezzük meg, hogy a kikelt fiókák közül csak minden hatodik éri meg az ivarérett kort.

Néhány héttel a cinkék fészkelési szezonja után, kíváncsiságból belekukkantottunk a cserépodúkba. Meglepetésünkre és örömünkre arra derült fény, hogy az odúkban folytatódott az élet: mogyorós pelék

Mumifikálódott cinkefiókák

A cinkeszezon végén mogyorós pelék telepedtek meg a cserépodúkban

építették fészkeiket a cinkékére, és nevelték bennük odúként 3–4 csodálatos szépségű, élénk és érdeklődően kíváncsi utódot. Tudta a kedves olvasó, hogy mogyorós pelék az év 12 hónapjából hetet átalusznak, és hogy az ő különös tulajdonságukat örökíti meg a „hétalvó” kifejezésünk?

Az itt bemutatott program elnyerte gyermekeink, unokáink tetszését. Kíváncsian várjuk, hogy milyen élet lesz a cserépodúkban a következő években. A fenti programot bátran ajánljuk követésre mindazoknak, akiket érdekelnek a természet történései, és azokra rá akarják irányítani gyermekeik, unokáik figyelmét.

LAUKÓ ZOLTÁN – SZABAD JÁNOS